

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

M 1 5 1 5 3 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Komentar besedila

Torek, 2. junij 2015 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 4 filozofska besedila, od katerih izberite eno in napišite komentar, ki naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 22.

V preglednici z "x" zaznamujte, komentar katerega filozofskega besedila naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi komentar, ki ste ga pisali.

1.	2.	3.	4.

Pišite v **izpitno polo** z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Pred komentar prepisite avtorja besedila in naslov dela, ki ste ga izbrali. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljivo besedilo bo ocenjeno z 0 točkami. Osnutek komentarja pišite na konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Platon: Država

Prevod Jožeta Košarja

V skladu s temi ugotovitvami naj odgovori tisti naš poštenjak, ki ne veruje v lepoto samo na sebi in v nespremenljivo idejo lepega, temveč le v posamične lepe stvari; tisti radoglednež, ki ne more prenesti, če kdo trdi, da je lepota (pravičnost idr.) samo ena. Med temi lepimi posamičnimi stvarmi, prijatelj, mu porečemo, je včasih tudi kaj, kar je grdo, med pravičnimi, kar je krivično, in med pobožnimi, kar je brezbožno.

(Vir: Platon: Država. Prevod Jože Košar. Založba Mihelač, Ljubljana 1995, 5. knjiga, str. 172.)

V navedenem odlomku Platon obravnava vprašanje resnično bivajočega. Odlomka ne obnavljajte, temveč napišite o njem enovit komentar v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Vanj vključite Platonovo pojasnitev razlike med lepimi posamičnimi stvarmi in lepoto po sebi. Razložite tudi, kakšen je odnos med vrstami bivajočega in vrstami spoznanja, ter umestite Platonov nauk o realnosti in spoznanju v širši kontekst besedila.

Prevod Gorazda Kocijančiča

Naj mi odgovori tisti poštenjak, ki ne priznava Lepega samega niti nobene uzrtosti Lepote same, ki bi vselej obstajala enako, temveč mnogo lepih stvari; tisti ljubitelj opazovanja, ki nikakor ne prenaša, če kdo trdi, da biva eno Lépo, Pravično in tako naprej pri drugih (stvareh)! 'Je med temi mnogimi lepimi stvarmi, najboljši moj,' ga bova vprašala, 'kaj, kar se ne bo (kdaj) pokazalo grdo? Ali med pravičnimi, kar se ne bo pokazalo krivično? Ali med pobožnimi, kar se ne bo pokazalo brezbožno?'

(Vir: Platon: Država. Prevod Gorazd Kocijančič. Mohorjeva družba, Celje 2004, 5. knjiga, 478e–479a.)

V navedenem odlomku Platon obravnava vprašanje resnično bivajočega. Odlomka ne obnavljajte, temveč napišite o njem enovit komentar v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Vanj vključite Platonovo pojasnitev razlike med uzrtostjo Lepote in lepimi stvarmi. Razložite tudi, kakšen je odnos med vrstami bivajočega in vrstami spoznanja, ter umestite Platonov nauk o realnosti in spoznanju v širši kontekst besedila.

2. Aristotel: Nikomahova etika

Podobno lahko tudi pri dejanjih govorimo o pretiravanju in pomanjkanju in o sredini. Kajti vrlina se razvije ravno na področju strasti in dejanj, kjer je pretiravanje zgrešeno in pomanjkanje grajano, medtem ko sredina žanje hvalo in uspeh: to dvoje je namreč značilnost vrline. Vrlina je potemtakem srednja mera, ker teži k sredini kot svojemu smotru.

(Vir: Aristoteles: Nikomahova etika. Prevod Kajetan Gantar. Slovenska matica, Ljubljana 1994, 2. knjiga, str. 85.)

V navedenem odlomku Aristotel obravnava npravstveno vrlino. Odlomka ne obnavljajte, temveč napišite o njem enovit komentar v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Vanj vključite Aristotelovo razlago, zakaj se vrlina razvije prav na področju strasti in dejanj, ter vlogo vrline v Aristotelovem nauku o dobrem življenju. Vse skupaj umestite v širši kontekst besedila.

3. Descartes: Meditacije

Poglejmo si tiste stvari, o katerih na splošno velja, da jih dojemamo med vsemi najbolj razločno: to so telesa, ki se jih dotikamo, jih gledamo, in sicer ne telesa nasploh, zakaj take obče zaznave so po navadi nekoliko bolj zmedene, pogledajmo eno samo telo zase. Vzemimo na primer tale kos voska. Pred kratkim so ga dobili iz satja, ni še čisto izgubil okusa po medu, malce še diši po cveticah, iz katerih so ga nabrale čebele; njegova barva, oblika in velikost so očitne: trd je, hladen, zlahka ga primeš v roko, če udariš po njem s koščico, zazveni. Kaže, da ima vse lastnosti, da ga lahko kar najbolj razločno spoznavamo kot neko telo. A glej, medtem ko govorim, ga približam k ognju, kolikor je bilo duha, se je razgubil in razblinil, barva se spreminja, zgublja obliko, večja se in topi, vroč je, komajda ga še držim, in če potrkam po njem, ni več glasu. Ali je še zmeraj vosek? Seveda, nihče ne bo oporekal, nihče ne bo mislil drugače. Kaj je bilo torej v njem, kar sem dojemal tako razločno? Zagotovo nič takega, kar mi je bilo dosegljivo po čutih, zakaj vse, kar je bilo predmet okusa, voha, vida, otipa ali sluha, se je že spremenilo – in vendar je to slej ko prej vosek.

(Vir: Descartes, R.: Meditacije. Prevod Primož Simoniti. Slovenska matica, Ljubljana 1988, 2. meditacija, str. 60–61.)

V navedenem odlomku Descartes obravnava problematiko spoznavanja teles. Odlomka ne obnavljajte, temveč napišite o njem enovit komentar v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Vanj vključite Descartesovo razumevanje pojma »razločno« in razlago Descartesove trditve, da »lahko samo v duhu dojamem, kaj je ta vosek«, ki jo zapiše v nadaljevanju razmisleka o spoznavanju voska. Razložite tudi, kakšna je razlika med spoznavanjem teles in duha, vse skupaj pa umestite v širši kontekst besedila.

4. Nietzsche: H genealogiji morale

Na srečo sem se zgodaj naučil ločevati teološki predsodek od moralnega in nisem več iskal izvora zla *izza* sveta. Nekaj historičnega in filološkega šolanja, všteti prirojeni izbirčni smisel za psihološka vprašanja nasploh, je v kratkem spremenilo moj problem v drugačnega: pod kakšnimi pogoji si je človek izmislil vrednostni sodbi – dobro in zlo? *in kakšno vrednost imata sami?* Sta doslej zavirali ali pospeševali človeško blaginjo? Sta znak stiske, obubožanja, izrojenosti življenja? Ali nasprotno, se v njima kaže polnost, moč, življenjska volja, njen pogum, njeno zaupanje, njena prihodnost?

(Vir: Nietzsche, F.: H genealogiji morale. Prevod Teo Bizjak. Slovenska matica, Ljubljana 1998, predgovor, str. 209.)

V predhodnem besedilu Nietzsche pravi, da ga je dvom o vrednosti morale obšel že v mladosti, zato njenega izvora ni več iskal v onostranstvu. Odlomka ne obnavljajte, temveč napišite o njem enovit komentar v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Vanj vključite razlago, kaj Nietzsche misli z vrednostjo vrednostnih sodb – dobro in zlo. Razložite tudi, zakaj po Nietzscheju potrebujemo zgodovinsko in etimološko znanje ter smisel za psihologijo pri odkrivanju izvora morale. Razložite, od kod zares izvira morala in kakšno funkcijo bi morala imeti po Nietzscheju, ter vse skupaj umestite v širši kontekst besedila.

Prazna stran